

Història

Els dos únics alcaldes de Sant Antoni / Llevantí de Mar (1936-1939)

Albert Vilar i Massó

Inauguració
de l'església parroquial
de Sant Antoni
de Calonge.

El poble costaner de Sant Antoni de Mar, dins el terme municipal de Calonge, va iniciar la diada de Reis de 1991 la peregrinació cap a la seva segregació i la seva independència com a nou municipi (1). En entrar en el segle XXI, el seu futur resta pendent del que dicti el Tribunal Suprem (2), després d'haver rebut les negatives de la Generalitat (3) i del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (4). Però malgrat la situació actual, Sant Antoni ja va ser municipi independent durant la Guerra Civil espanyola, amb el seu nom actual i, poc després, per eliminació dels sants, amb el de Llevantí de Mar. Pares i avis dels actuals santantonienecs van engegar a la dècada dels anys 30 l'expedient per segregar-se del nucli mare de Calonge. Anys abans, en concret el 1924, el Bisbat ja havia erigit Sant Antoni en parròquia independent de Calonge. Fins aquell moment, eclesiàsticament, n'era una vicaria (5).

Dues interrupcions

El primer alcalde calongí de la II República, Pere Caner i Rotllant, ja va manifestar a l'industrial taper i republicà santantonienc Conrad Vilar i Rubau, arran d'una pregunta d'aquest, que veia bé la segregació sempre que es fes seguint «els tràmits legals» (6). I la gent de Sant Antoni, aprofitant la nova situació política, la República, més benèvola a atorgar segregacions, va fer la seva petició a la Generalitat, que va començar a tramitar-la el 2 de febrer de 1933 (7).

Els fets d'octubre de 1934 van aturar la tramitació (8). I el mateix va passar amb l'esclat de la Guerra Civil, quan només faltava l'aprovació definitiva per part del Parlament de Catalunya (9). Malgrat això, en esclatar la guerra els santantoniencs van decidir crear el seu Comitè Antifeixista, la qual cosa va provocar una topada amb el Comitè de Calonge que va comportar la intervenció del delegat de Defensa de la Generalitat a Girona, el guixolenc Francesc Isgleas (10).

Josep Avellí

El mes d'agost de 1936, el Comitè santantonienc va convertir-se en Ajuntament. El primer consistori va estar integrat per Josep Avellí i Castellà, Josep González i Campeny, Josep Segura i Vidal, Joan Carles Vilar i Filibert Molla, de la CNT; Francesc Mateu i Margarit, del POUM, i Anselm Clara i Maimí, del PIC (11). La casa de la vila va ser la rectoria del poble, darrere mateix de l'església parroquial (12). I Josep Avellí va sortir elegit alcalde del nou municipi de Llevantí de Mar.

Avellí, que era mecànic, havia nascut el 25 de setembre de 1900 a la vila veïna de Palamós. Els seus pares eren Estanislau Avellí i Dalmáu, natural de Llofriu, i Adela Castellà i Roqué, natural de Verges. El seu avi patern, Antoni, era natural de Llofriu, i la seva àvia paterna, Agnès, era de Vall-llobrega. El seu avi matern, Joan, era natural de Centenys (Pla de l'Estany), mentre que la seva àvia materna, Caterina, era de Vilamaniscle (Alt Empordà) (13).

El futur primer alcalde de Llevantí de Mar va ser batejat el 7 d'octubre del mateix any, i va rebre, a part del nom de Josep, els de Francesc i Joan. Els seus padrins van ser Joan Castellà i Puig i Concepció Castellà i Roqué (14). Va tenir dos germans: Víctor, que era dos anys més gran que ell, i Estrella, quatre anys més jove (15).

Josep Avellí tenia la casa i el taller al carrer Sant Antoni del nucli costaner. No estava casat i vivia amb la seva mare Adela. Arreglava bicicletes i alguna moto, encara que no podia fer gaires esforços perquè tenia mal als ossos. Aquesta malaltia era coneguda popularment com «mal de pot» (16).

El conseller de Governació de la Generalitat Josep Maria Espanya i Sirat va signar el 17 de setembre de 1936 l'ordre que atorgava la independència a Sant Antoni, amb el nom oficial de Sant Antoni de Mar (17). Però ben aviat el nou municipi va passar-se a dir Llevantí de Mar, ja que era norma fer desaparèixer els sants dels noms. A tall d'exemples, Sant Feliu de Guíxols es va passar a dir Guíxols, i Santa Cristina d'Aro, Ridaura d'Aro. El conseller Espanya era conscient que faltava l'aprovació definitiva de l'expedient de segregació per part

Josep Avellí i Castellà,
nascut a Palamós el 1900.

del Parlament, però va considerar-ho «un tràmit rutinari» (18).

Amb la creació del nou municipi, la Generalitat va obligar l'Ajuntament a constituir-se d'acord amb la seva normativa, que era formar un consistori en consonància amb la representació política que hi havia en el govern de la Generalitat. El nou Ajuntament de Llevantí, seguint les proporcions establertes, va ser el següent: tres membres de la CNT (Josep Avellí i Castellà, Josep González i Campeny i Josep Segura i Vidal), tres d'Esquerra Republicana Federal (Ricard Roca i Deulofeu, Francesc Burniol i Saló i Narcís Quintana i Lladó) i un del POUM (Francesc Mateu i Margarit) (19). Els anarcosindicalistes, amb el suport de Mateu, van continuar manant. I Avellí va seguir sent l'alcalde de Llevantí de Mar.

Els regidors republicans van entrar amb el vistiplau de Conrad Vilar. L'objectiu de Vilar era aconseguir els permisos necessaris per poder anar a Portugal a buscar suro. Durant tot el temps de domi-

Ricard Roca i Deulofeu,
nascut a Sant Antoni el 1905.

ni anarquista, l'empresari surer no va aconseguir-ho (20).

El mes de setembre de 1937, els consellers de la CNT i el POUM van plegar del consistori per incorporar-se al batalló número 21 de fortificacions. Avellí, a causa del seu mal estat de salut, va deixar l'Ajuntament per quedar-se a casa seva (22). No es descarta que la Generalitat obligués la CNT i el POUM a deixar el govern local, ja que arran dels fets de Maig de 1937 el POUM va ser considerat un partit il·legal i la CNT va perdre el seu predomini davant la UGT-PSUC.

Ricard Roca

El que està clar és que a l'Ajuntament llevanti només hi van quedar els tres representants d'ERF (23). I entre ells van decidir que Ricard Roca fos l'alcalde. Roca es va convertir en el segon alcalde de Llevantí. Amb ell, l'ajuntament va tornar al lloc de sempre: al primer pis d'un habitatge de l'empresari surer i republicà Narcís Suñer i Puig, al carrer Sant Antoni, davant la cooperativa La Llei (24). El 24 de setembre de 1937, el conseller de Governació de la Generalitat,

Antoni Maria Sbert i Massanet, va signar l'ordre de delimitació de termes entre Calonge i Llevantí, que agafava com a sortida la desembocadura de la riera de Calonge (25).

El segon alcalde de Llevantí, que durant la guerra va treballar a la fàbrica de taps de Conrad Vilar, va fer una emissió de moneda local. Roca havia entrat a treballar a la fàbrica Conrad Vilar el 15 d'abril de 1931 com a perforador, i cobrava un jornal de 2,13 pessetes (26). L'empresari va obtenir els permisos que tant buscava. I quan va entrar a Portugal ja no va tornar. Això va fer que Roca no fos ben vist per alguns sectors del poble, ja que entenien que havia ajudat a fugir l'empresari (27).

Altres fonts diuen que Conrad Vilar ja havia anat a França a vendre taps a principi de la guerra. L'any 1937 va decidir fugir, però cap a França. Abans va anar a Barcelona, i des d'allà cap a França en tren, però es va parar a Caldes de Malavella per poder acostar-se a Sant Antoni. En aquells moments, cenetistes l'esperaven a l'estació de Flaçà. El dia següent, Vilar va anar a buscar novament el tren i va marxar cap a França, sense trobar cap control que el retingués (28).

Roca va néixer el dia 11 de gener de 1905 al carrer del Progrés, a Sant Antoni mateix. Els seus pares es deien Joan Ricard i Mer, natural de Lloret de Mar, i Enriqueta Deulofeu i Molla, del municipi (29). Abans de ser alcalde, Roca havia estat regidor del consistori calongí. Va formar part del primer Ajuntament popular de la II República, encapçalat per Pere Caner i constituït el 18 d'abril de 1931 (30). Entre els integrants d'aquell consistori també hi havia l'industrial Conrad Vilar. A més

Roca, cinc dies més tard, va ser nomenat alcalde pedani de Sant Antoni (31).

Arran de les eleccions municipals del 14 de gener de 1934, va sortir de l'Ajuntament calongí (32). Els nous representants santantonienços en el consistori de Calonge van ser Martí Agustí i Boada, Francesc García i Rubau i Jaume Franch i Johera, que hi van continuar fins a l'esclat de la guerra (33).

Abans de treballar a la fàbrica de Conrad Vilar, Roca havia fet de barber i, com a diversió, d'actor de teatre. Pocs anys abans de la guerra, va formar part del grup de teatre del casino La Unió, on també hi havia Josep González (34). El segon alcalde de Llevantí es va casar amb Maria Callol i Piferrer i va tenir dos fills: Arseni i Beatriu (35).

El franquisme

Davant l'acostament de les tropes franquistes, el primer alcalde va decidir fugir cap a França, com també molts habitants del poble. Avellí ho va fer un dia a les dues de la tarda, després de deixar la seva neboda Adela Pla i Avellí a l'escola, que estava situada en un edifici a primera línia de mar (36). En arribar a França, Avellí va ser traslladat, com molts altres, a un camp de concentració que havien creat els francesos al llarg de la costa mediterrània. Va anar a parar al camp d'Argelers. Allí, com a conseqüència del seu estat de salut delicat, agreujat per les condicions infrahumanes del camp, va morir (37).

Per contra, el segon alcalde de Llevantí va decidir no fugir. Malgrat que era gran, va ser cridat per anar al front. En arribar a Girona, però, la situació ja estava molt malament per a les tropes republicanes, que es

La tramitació de la segregació de Sant Antoni de Calonge es va interrompre dues vegades: amb els fets d'octubre de 1934 i amb la Guerra Civil de 1936

ARXIU PRIVAT DE BEATRIU ROCA I CALLOL

El poble costaner de Sant Antoni de Calonge el 1936, poc abans de l'esclat de la Guerra Civil espanyola i de la seva independència com a municipi.

batien en retirada. I Roca va decidir tornar a casa seva. Gràcies a algunes persones, entre ells el fabricant taper Domènec Funallet i Campsulinas –primer alcalde pedani de Sant Antoni de l'era franquista–, no va passar per cap presó ni batalló de treballadors (38). I igual sort van tenir els altres regidors republicans. Roca va participar amb altres membres en la sortida dels dos capellans del poble, el rector Lluís Guillaumes i el capellà-mestre Andreu Castellón (39).

No va passar el mateix, però, amb els regidors González i Segura, de la CNT, i Mateu, del POUM, que van patir anys de presó (40). El fet que durant la guerra no hi hagués hagut cap assassinat al poble va facilitar després que no es prenguessin represàlies importants contra els vençuts. Es van fer avals per evitar-ne l'ingrés a les presons o per facilitar-ne la sortida i la tornada a casa seva (41).

Conrad Vilar, en retornar al poble, no va llogar Roca, com molts altres republicans del poble costaner. Davant aquesta situació, va decidir treballar el suro des de

casa seva. I, a proposta de diversos amics, va obrir una taverna al mateix carrer on vivia, l'Artur Mundet (42). Va morir al seu poble natal el 7 de febrer de 1965. La causa de la seva mort, segons el comunicat mèdic, va ser una trombosi cerebral (43).

Albert Vilar és periodista i llicenciat en història contemporània.

Notes

- (1) Diari *El Punt*, 8 de gener de 1991.
- (2) Diari *El Punt*, 8 d'octubre de 1999.
- (3) Decret del 10 de gener de 1995, que va sortir publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* el 27 de gener de 1995. Diari *El Punt*, 1 de febrer de 1995.
- (4) Diari *El Punt*, 8 d'octubre de 1999.
- (5) Decret del Bisbat de Girona de 29 de març de 1924. Diari *El Punt*, 21 de gener de 1992.
- (6) Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Calonge, Ple 23 de març de 1931.
- (7) Arxiu del Parlament de Catalunya, *Diari de Sessions del Parlament*, número 251, 14 de juliol de 1936, pàgina 4.991.
- (8) El 2 de gener de 1935 el Govern dretà espanyol va suspendre les facultats de l'Estatut de Catalunya, i amb aquest tots els seus tràmits (SOBREQUÈS, Jaume, *Catalunya i*

la II República, Edicions d'Ara SA, 1983, pàgina 529).

- (9) Arxiu del Parlament de Catalunya, *Diari de Sessions del Parlament*, número 252, 16 de juliol de 1936, pàgina 5.005. Diari *La Vanguardia*, 17 de juliol de 1936.
- (10) Arxiu Municipal de Calonge, Correspondència d'Alcaldia, Anys 1937-38, Escrit amb data 11 de setembre de 1936.
- (11) GONZÁLEZ, Josep, *Revolució, guerra i presó. Crònica personal (juliol 1936 - juny 1943)*, Sant Antoni, 1992, pàgines 19 i 20.
- (12) Josep González i Campeny.
- (13) Arxiu Parroquial de Palamós, Baptismes.
- (14) Ídem.
- (15) Padró d'habitants de Calonge 1930-31.
- (16) Adela Pla i Avellí.
- (17) *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, número 263, 19/9/1936, pàgina 1.512.
- (18) Ídem.
- (19) GONZÁLEZ, Josep, *op. cit.*, pàgina 20.
- (20) Arseni Roca i Callol.
- (21) GONZÁLEZ, Josep, *op. cit.*, pàgina 36.
- (22) Adela Pla i Avellí.
- (23) GONZÁLEZ, Josep, *op. cit.*, pàgina 36.
- (24) Arseni Roca i Callol.
- (25) *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 271, 28 de setembre de 1937, pàg. 1.322.
- (26) Llibre de Matricula del Treballador de la fàbrica de taps de suro Conrado Vilar.
- (27) Arseni Roca i Callol.
- (28) Joan Vilà i Vilar.
- (29) Registre Civil de Calonge, Naixements.
- (30) Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Calonge, Ple 18 d'abril de 1931.
- (31) Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Calonge, Ple 23 d'abril de 1931.
- (32) Llibre d'Actes de l'Ajuntament de Calonge, Ple 1 de febrer de 1934.
- (33) Ídem.
- (34) Josep González i Campeny.
- (35) Registre Civil de Calonge, Defuncions.
- (36) Adela Pla i Avellí.
- (37) Josep González i Campeny.
- (38) Arseni Roca i Callol.
- (39) Ídem.
- (40) Informe municipal sobre Josep González i Campeny (Arxiu Municipal de Calonge, Correspondència d'Alcaldia, Any 1940 número 264 –de 20 de juny de 1940– i número 371 –de 2 de juliol de 1940–).
- (41) Joan Vilà i Vilar.
- (42) Arseni Roca i Callol i Josep González Campeny.
- (43) Registre Civil de Calonge, Defuncions.